

ASUPRA UNEI FORMULE DE TIP TAYLOR PENTRU FUNCȚIILE DE TREI VARIABILE

de

DUMITRU ACU

În această lucrare ne vom ocupa de extinderea unei formule de tip Taylor, studiată în [1] pentru funcțiile de două variabile, la funcțiile de trei variabile. Scopul acestei lucrări va consta în stabilirea unei expresii integrale simple pentru restul formulei pe care o vom studia.

1) Să considerăm polinomul

$$P(x, y, z) = \sum_{i=0}^l \sum_{j=0}^m \sum_{k=0}^n A_{i,j,k} x^i y^j z^k \quad (1)$$

de grad (l, m, n) .

Derivata parțială de ordinul (α, β, γ) , $(0 \leq \alpha \leq l, 0 \leq \beta \leq m, 0 \leq \gamma \leq n)$, a acestui polinom este dată de formula

$$\frac{\partial^{\alpha+\beta+\gamma} P(x, y, z)}{\partial x^\alpha \partial y^\beta \partial z^\gamma} = \sum_{i=0}^l \sum_{j=0}^m \sum_{k=0}^n A_{i,j,k} L_{i,\alpha} M_{j,\beta} N_{k,\gamma} x^{i-\alpha} y^{j-\beta} z^{k-\gamma} \quad (2)$$

unde

$$L_{i,\alpha} = i(i-1)\dots(i-\alpha+1); \quad M_{j,\beta} = j(j-1)\dots(j-\beta+1);$$

$$N_{k,\gamma} = k(k-1)\dots(k-\gamma+1).$$

Din (2), făcând $x = y = z = 0$, se pot deduce următoarele expresii pentru coeficienții polinomului

$$A_{i,j,k} = \frac{1}{i!j!k!} \left. \frac{\partial^{i+j+k} P(x, y, z)}{\partial x^i \partial y^j \partial z^k} \right|_{\substack{x=0 \\ y=0 \\ z=0}} = \frac{1}{i!j!k!} P^{(i+j+k)}(0, 0, 0).$$

Rezultă că polinomul (1) se scrie și sub forma

$$P(x, y, z) = \sum_{i=0}^l \sum_{j=0}^m \sum_{k=0}^n P_{i,j,k}^{(i+j+k)}(0, 0, 0) \frac{x^i y^j z^k}{i! j! k!}. \quad (3)$$

Folosind rezultatele de mai sus, se poate deduce pentru $P(x, y, z)$ următoarea dezvoltare

$$P(x, y, z) = \sum_{i=0}^l \sum_{j=0}^m \sum_{k=0}^n B_{i,j,k} (x-a)^i (y-b)^j (z-c)^k \quad (4)$$

unde

$$B_{i,j,k} = \frac{1}{i! j! k!} P_{i,j,k}^{(i+j+k)}(a, b, c) \quad (5)$$

2. Să considerăm o funcție $f(x, y, z)$ care într-o vecinătate oarecare $V(M)$ a punctului $M(a, b, c)$ admite derivatele parțiale următoare

$$\frac{\partial^{\alpha+\beta+\gamma} f(x, y, z)}{\partial x^\alpha \partial y^\beta \partial z^\gamma} \left(\begin{array}{l} \alpha = \overline{0, l+1} \\ \beta = \overline{0, m+1} \\ \gamma = \overline{0, n+1} \end{array} \right),$$

despre care presupunem că sînt funcții continue pe $V(M)$.

Atașăm funcției $f(x, y, z)$ următorul polinom

$$T(x, y, z) = \sum_{i=0}^l \sum_{j=0}^m \sum_{k=0}^n f_{i,j,k}^{(i+j+k)}(a, b, c) \frac{(x-a)^i (y-b)^j (z-c)^k}{i! j! k!} \quad (6)$$

Să observăm că polinomul (6) și derivatele sale parțiale, pînă la ordinul (l, m, n) inclusiv, iau în punctul $M(a, b, c)$ aceleași valori ca și funcția $f(x, y, z)$ și derivatele sale corespunzătoare, adică avem

$$\frac{\partial^{\alpha+\beta+\gamma} T(x, y, z)}{\partial x^\alpha \partial y^\beta \partial z^\gamma} \Big|_{\substack{x=a \\ y=b \\ z=c}} = \frac{\partial^{\alpha+\beta+\gamma} f(x, y, z)}{\partial x^\alpha \partial y^\beta \partial z^\gamma} \Big|_{\substack{x=a \\ y=b \\ z=c}}, \left(\begin{array}{l} \alpha = \overline{0, l+1} \\ \beta = \overline{0, m+1} \\ \gamma = \overline{0, n+1} \end{array} \right) \quad (7)$$

Polinomul (6) este un polinom de tip Taylor, care reprezintă funcția $f(x, y, z)$ cu aproximație. Pentru studiul acestei aproximații trebuie să studiem diferența

$$R(x, y, z) = f(x, y, z) - T(x, y, z). \quad (8)$$

Din (7) și (8) se deduce că

$$\frac{\partial^{\alpha+\beta+\gamma} R(x, y, z)}{\partial x^\alpha \partial y^\beta \partial z^\gamma} \Big|_{\substack{x=a \\ y=b \\ z=c}} = 0 \left(\begin{array}{l} \alpha = \overline{0, l+1} \\ \beta = \overline{0, m+1} \\ \gamma = \overline{0, n+1} \end{array} \right) \quad (9)$$

și că

$$\begin{aligned} \frac{\partial^{l+1} R(x, y, z)}{\partial x^{l+1}} &= \frac{\partial^{l+1} f(x, y, z)}{\partial x^{l+1}}, \quad \frac{\partial^{m+1} R(x, y, z)}{\partial y^{m+1}} = \frac{\partial^{m+1} f(x, y, z)}{\partial y^{m+1}}, \quad \frac{\partial^{n+1} R(x, y, z)}{\partial z^{n+1}} = \frac{\partial^{n+1} f(x, y, z)}{\partial z^{n+1}}, \\ \frac{\partial^{l+m+2} R(x, y, z)}{\partial x^{l+1} \partial y^{m+1}} &= \frac{\partial^{l+m+2} f(x, y, z)}{\partial x^{l+1} \partial y^{m+1}}, \\ \frac{\partial^{l+n+2} R(x, y, z)}{\partial x^{l+1} \partial z^{n+1}} &= \frac{\partial^{l+n+2} f(x, y, z)}{\partial x^{l+1} \partial z^{n+1}}, \\ \frac{\partial^{m+n+2} R(x, y, z)}{\partial y^{m+1} \partial z^{n+1}} &= \frac{\partial^{m+n+2} f(x, y, z)}{\partial y^{m+1} \partial z^{n+1}}, \\ \frac{\partial^{l+m+n+2} R(x, y, z)}{\partial x^{l+1} \partial y^{m+1} \partial z^{n+1}} &= \frac{\partial^{l+m+n+2} f(x, y, z)}{\partial x^{l+1} \partial y^{m+1} \partial z^{n+1}}. \end{aligned} \quad (10)$$

Să presupunem că cubul Δ definit de inegalitățile $a \leq t_1 \leq x$, $b \leq t_2 \leq y$, $c \leq t_3 \leq z$ e conținut în $V(M)$. Avem lema:

L e m a 1. Termenul complementar al formulei de tip Taylor $f(x, y, z) = (Tx, y, z) + T(x, y, z)$ (11) se mai poate scrie sub forma $R(x, y, z) =$

$$\begin{aligned} &= \int_a^x \frac{\partial R(t_1, y, z)}{\partial t_1} dt_1 + \int_b^y \frac{\partial R(x, t_2, z)}{\partial t_2} dt_2 + \int_c^z \frac{\partial R(x, y, t_3)}{\partial t_3} dt_3 - \int_a^x \int_b^y \frac{\partial^2 R(t_1, t_2, z)}{\partial t_1 \partial t_2} dt_1 dt_2 - \\ &- \int_a^x \int_c^z \frac{\partial^2 R(t_1, y, t_3)}{\partial t_1 \partial t_3} dt_1 dt_3 - \int_b^y \int_c^z \frac{\partial^2 R(x, t_2, t_3)}{\partial t_2 \partial t_3} dt_2 dt_3 + \int_a^x \int_b^y \int_c^z \frac{\partial^3 R(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1 \partial t_2 \partial t_3} dt_1 dt_2 dt_3. \end{aligned} \quad (12)$$

Verificarea egalității (11) se face cu multă ușurință.

Dacă introducem notația

$$\begin{aligned} R_1(x, y, z) &= \int_a^x \frac{\partial R(t_1, y, z)}{\partial t_1} dt_1 - \int_a^x \int_b^y \frac{\partial^2 R(t_1, t_2, z)}{\partial t_1 \partial t_2} dt_1 dt_2 - \int_a^x \int_c^z \frac{\partial^2 R(t_1, y, t_3)}{\partial t_1 \partial t_3} dt_1 dt_3 + \\ &+ \int_b^y \int_c^z \frac{\partial^2 R(x, t_2, t_3)}{\partial t_2 \partial t_3} dt_2 dt_3, \end{aligned}$$

restul formulei (11) se scrie

$$\begin{aligned} R(x, y, z) &= R_1(x, y, z) + \int_b^y \frac{\partial R(x, t_2, z)}{\partial t_2} dt_2 + \int_c^z \frac{\partial R(x, y, t_3)}{\partial t_3} dt_3 - \\ &- \int_b^y \int_c^z \frac{\partial^2 R(x, t_2, t_3)}{\partial t_2 \partial t_3} dt_2 dt_3 \end{aligned} \quad (13)$$

Să ne ocupăm de $R_1(x, y, z)$. Sototind pe x fix, întrucît $dt_1 = -d(x - t_1)$, vom avea

$$\begin{aligned}
 R_1(x, y, z) &= - \int_a^x \left[\frac{\partial R(t_1, y, z)}{\partial t_1} - \int_b^z \frac{\partial^2 R(t_1, t_2, z)}{\partial t_1 \partial t_2} dt_2 - \int_c^z \frac{\partial^2 R(t_1, y, t_3)}{\partial t_1 \partial t_3} dt_3 - \right. \\
 &- \left. \int_b^z \int_c^z \frac{\partial^3 R(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1 \partial t_2 \partial t_3} dt_2 dt_3 \right] d(x - t_1) = \left\{ (x - t_1) \left[\frac{\partial R(t_1, y, z)}{\partial t_1} - \int_b^z \frac{\partial^2 R(t_1, t_2, z)}{\partial t_1 \partial t_2} dt_2 - \right. \right. \\
 &- \left. \int_c^z \frac{\partial^2 R(t_1, y, t_3)}{\partial t_1 \partial t_3} dt_3 - \int_b^z \int_c^z \frac{\partial^3 R(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1 \partial t_2 \partial t_3} dt_2 dt_3 \right] \Big|_a^x + \int_a^x (x - t_1) \left[\frac{\partial^2 R(t_1, y, z)}{\partial t_1^2} \right. \\
 &- \left. \int_b^z \frac{\partial^3 R(t_1, t_2, z)}{\partial t_1^2 \partial t_2} dt_2 - \int_c^z \frac{\partial^3 R(t_1, y, t_3)}{\partial t_1^2 \partial t_3} dt_3 + \int_b^z \int_c^z \frac{\partial^4 R(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1^2 \partial t_2 \partial t_3} dt_2 dt_3 \right] dt_1.
 \end{aligned}$$

Partea integrată e nulă, căci

$$\begin{aligned}
 \frac{\partial R(t_1, z, y)}{\partial t_1} \Big|_{t_1=a} &- \int_b^z \frac{\partial^2 R(t_1, t_2, z)}{\partial t_1 \partial t_2} \Big|_{t_1=a} + \int_b^z \int_c^z \frac{\partial^3 R(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1 \partial t_2 \partial t_3} dt_2 dt_3 \Big|_{t_1=a} - \\
 &- \int_c^z \frac{\partial^2 R(t_1, y, t_3)}{\partial t_1 \partial t_3} dt_3 \Big|_{t_1=a} = \frac{\partial R(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1 \partial t_2 \partial t_3} \Big|_{t_1=a}^{t_1=c} = 0,
 \end{aligned}$$

conform formulelor (9).

În continuare avem

$$\begin{aligned}
 R(x, y, z) &= - \int_a^x (x - t_1) \left[\frac{\partial^2 R(t_1, y, z)}{\partial t_1^2} - \int_b^z \frac{\partial^3 R(t_1, t_2, z)}{\partial t_1^2 \partial t_2} dt_2 - \int_c^z \frac{\partial^3 R(t_1, y, t_3)}{\partial t_1^2 \partial t_3} dt_3 - \right. \\
 &+ \left. \int_b^z \int_c^z \frac{\partial^4 R(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1^2 \partial t_2 \partial t_3} dt_2 dt_3 \right] d(x - t_1) = \left\{ \frac{(x - t_1)^2}{2!} \left[\frac{\partial^2 R(t_1, y, z)}{\partial t_1^2} - \int_b^z \frac{\partial^3 R(t_1, t_2, z)}{\partial t_1^2 \partial t_2} dt_2 - \right. \right. \\
 &- \left. \int_c^z \frac{\partial^3 R(t_1, y, t_3)}{\partial t_1^2 \partial t_3} dt_3 + \int_b^z \int_c^z \frac{\partial^4 R(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1^2 \partial t_2 \partial t_3} dt_2 dt_3 \right] \Big|_a^x + \int_a^x \frac{(x - t_1)^2}{2!} \left[\frac{\partial^3 R(t_1, y, z)}{\partial t_1^3} \right. \\
 &- \left. \int_b^z \frac{\partial^4 R(t_1, t_2, z)}{\partial t_1^3 \partial t_2} dt_2 - \int_c^z \frac{\partial^4 R(t_1, y, t_3)}{\partial t_1^3 \partial t_3} dt_3 + \int_b^z \int_c^z \frac{\partial^5 R(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1^3 \partial t_2 \partial t_3} dt_2 dt_3 \right] dt_1
 \end{aligned}$$

Partea integrată este iarăși nulă.

Din aproape în aproape se deduce

$$R_1(x, y, z) = \int_a^y \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{\partial^{l+1} R(t_1, y, z)}{\partial t_1^{l+1}} dt_1 - \int_a^y \int_b^z \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{\partial^{l+2} R(t_1, t_2, z)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2} dt_1 dt_2 - \\ - \int_a^z \int_a^x \frac{(z-t_2)^l}{l!} \frac{\partial^{l+2} R(t_1, y, t_2)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2} dt_1 dt_2 + \int_a^x \int_b^z \int_a^z \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{\partial^{l+3} R(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2 \partial t_3} dt_1 dt_2 dt_3.$$

Înlocuind această expresie a lui $R_1(x, y, z)$ în formula (13) obținem

$$R(x, y, z) = \int_a^x \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{\partial^{l+1} R(t_1, y, z)}{\partial t_1^{l+1}} dt_1 + \int_b^z \frac{\partial R(x, y, t_2)}{\partial t_2} dt_2 - \\ - \int_a^x \int_a^z \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{\partial^{l+2} R(t_1, y, t_2)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2} dt_1 dt_2 + R_2(x, y, z), \quad (14)$$

unde

$$R_2(x, y, z) = \int_0^y \frac{\partial R(x, t_2, z)}{\partial t_2} dt_2 - \int_b^z \int_a^x \frac{\partial^2 R(x, t_2, t_3)}{\partial t_2 \partial t_3} dt_2 dt_3 - \\ - \int_a^x \int_b^z \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{\partial^{l+2} R(t_1, t_2, z)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2} dt_1 dt_2 + \int_a^x \int_b^z \int_a^z \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{\partial^{l+3} R(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2 \partial t_3} dt_1 dt_2 dt_3 = \\ = \int_a^z \left[\frac{\partial R(x, t_2, z)}{\partial t_2} - \int_b^z \frac{\partial R(x, t_2, t_3)}{\partial t_2 \partial t_3} dt_3 - \int_a^x \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{\partial^{l+2} R(t_1, t_2, z)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2} dt_1 - \right. \\ \left. - \int_a^x \int_b^z \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{\partial^{l+3} R(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2 \partial t_3} dt_1 dt_2 \right] dt_2.$$

Efectuînd calcule analoge cu cele de la $R_1(x, y, z)$, se găsește

$$R_2(x, y, z) = \int_0^y \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{\partial^{m+1} R(x, t_2, z)}{\partial t_2^{m+1}} dt_2 - \int_b^z \int_a^x \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{\partial^{m+2} R(x, t_2, t_3)}{\partial t_2^{m+1} \partial t_3} dt_2 dt_3 - \\ - \int_a^x \int_b^z \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{\partial^{l+m+2} R(t_1, t_2, z)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2^{m+1}} dt_1 dt_2 + \\ + \int_a^x \int_b^z \int_a^z \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{\partial^{l+m+3} R(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2^{m+1} \partial t_3} dt_1 dt_2 dt_3.$$

Dacă se înlocuiește această expresie în (14), se obține

$$R(x, y, z) = \int_a^x \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{\partial^{l+1} R(t_1, y, z)}{\partial t_1^{l+1}} dt_1 + \int_b^y \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{\partial^{m+1} R(x, t_2, z)}{\partial t_2^{m+1}} dt_2 - \\ - \int_a^x \int_b^y \frac{(x-t_1)^l (y-t_2)^m}{l! m!} \frac{\partial^{l+m+1} R(t_1, t_2, z)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2^{m+1}} dt_1 dt_2 + R_3(x, y, z), \quad (15)$$

unde

$$R_3(x, y, z) = \int_c^z \frac{\partial R(x, y, t_3)}{\partial t_3} dt_3 - \int_a^x \int_c^z \frac{(x-t_1)^l \partial^{l+2} R(t_1, y, t_3)}{l! \partial t_1^{l+1} \partial t_3} dt_1 dt_3 - \\ - \int_b^y \int_c^z \frac{(y-t_2)^m \partial^{m+2} R(x, t_2, t_3)}{m! \partial t_2^{m+1} \partial t_3} dt_2 dt_3 + \\ + \int_a^x \int_b^y \int_c^z \frac{(x-t_1)^l (y-t_2)^m \partial^{l+m+2} R(t_1, t_2, t_3)}{l! m! \partial t_1^{l+1} \partial t_2^{m+1} \partial t_3} dt_1 dt_2 dt_3 = \\ = \int_c^z \left[\frac{\partial R(x, y, t_3)}{\partial t_3} - \int_a^x \frac{(x-t_1)^l \partial^{l+2} R(t_1, y, t_3)}{l! \partial t_1^{l+1} \partial t_3} dt_1 - \int_b^y \frac{(y-t_2)^m \partial^{m+2} R(x, t_2, t_3)}{m! \partial t_2^{m+1} \partial t_3} dt_2 + \right. \\ \left. + \int_a^x \int_b^y \frac{(x-t_1)^l (y-t_2)^m \partial^{l+m+2} R(t_1, t_2, t_3)}{l! m! \partial t_1^{l+1} \partial t_2^{m+1} \partial t_3} dt_1 dt_2 \right] dt_3$$

Efectuind o succesiune de calcule (integrări prin părți) de felul celor care ne-au condus la expresia definitivă a lui $R_1(x, y, z)$, se găsește

$$R_3(x, y, z) = \int_c^z \frac{(z-t_3)^n \partial^{n+1} R(x, y, t_3)}{n! \partial t_3^{n+1}} dt_3 - \\ - \int_a^x \int_c^z \frac{(x-t_1)^l (z-t_3)^n \partial^{l+n+2} R(t_1, y, t_3)}{l! n! \partial t_1^{l+1} \partial t_3^{n+1}} dt_1 dt_3 - \\ - \int_b^y \int_c^z \frac{(y-t_2)^m (z-t_3)^n \partial^{m+n+2} R(x, t_2, t_3)}{m! n! \partial t_2^{m+1} \partial t_3^{n+1}} dt_2 dt_3 + \\ + \int_a^x \int_b^y \int_c^z \frac{(x-t_1)^l (y-t_2)^m (z-t_3)^n \partial^{l+m+n+2} R(t_1, t_2, t_3)}{l! m! n! \partial t_1^{l+1} \partial t_2^{m+1} \partial t_3^{n+1}} dt_1 dt_2 dt_3.$$

Dacă se înlocuiește în (15) și se ține seama de (10), obținem expresia integrală a restului formulei de tip Taylor (11)

$$\begin{aligned}
 R(x, y, z) = & \int_a^x \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{\partial^{l+1} f(t_1, y, z)}{\partial t_1^{l+1}} dt_1 + \int_b^y \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{\partial^{m+1} f(x, t_2, z)}{\partial t_2^{m+1}} dt_2 + \\
 & + \int_c^z \frac{(z-t_3)^n}{n!} \frac{\partial^{n+1} f(x, y, t_3)}{\partial t_3^{n+1}} dt_3 - \int_a^x \int_b^y \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{\partial^{l+m+2} f(t_1, t_2, z)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2^{m+1}} dt_1 dt_2 - \\
 & - \int_a^x \int_c^z \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{(z-t_3)^n}{n!} \frac{\partial^{l+n+2} f(t_1, y, t_3)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_3^{n+1}} dt_1 dt_3 - \\
 & - \int_b^y \int_c^z \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{(z-t_3)^n}{n!} \frac{\partial^{m+n+2} f(x, t_2, t_3)}{\partial t_2^{m+1} \partial t_3^{n+1}} dt_2 dt_3 + \\
 & + \int_a^x \int_b^y \int_c^z \frac{(x-t_1)^l}{l!} \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{(z-t_3)^n}{n!} \frac{\partial^{l+m+n+3} f(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2^{m+1} \partial t_3^{n+1}} dt_1 dt_2 dt_3.
 \end{aligned} \tag{16}$$

Având în vedere că $(x-t_1)^l$ are semn constant în intervalul (a, x) , vom putea scrie

$$\begin{aligned}
 R(x, y, z) = & \int_a^x \frac{(x-t_1)^l}{l!} \left[\frac{\partial^{l+1} f(t_1, y, z)}{\partial t_1^{l+1}} - \int_b^y \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{\partial^{l+m+2} f(t_1, t_2, z)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2^{m+1}} dt_2 - \right. \\
 & - \left. \int_c^z \frac{(z-t_3)^n}{n!} \frac{\partial^{l+n+2} f(t_1, t_2, t_3)}{\partial t_1^{l+1} \partial t_2^{m+1} \partial t_3^{n+1}} dt_3 + \int_b^y \int_c^z \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{(z-t_3)^n}{n!} \frac{\partial^{m+n+2} f(x, t_2, t_3)}{\partial t_2^{m+1} \partial t_3^{n+1}} dt_2 dt_3 \right] dt_1 + \\
 & + \int_b^y \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{\partial^{m+1} f(x, t_2, z)}{\partial t_2^{m+1}} dt_2 + \int_c^z \frac{(z-t_3)^n}{n!} \frac{\partial^{n+1} f(x, y, t_3)}{\partial t_3^{n+1}} dt_3 - \\
 & - \int_b^y \int_c^z \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{(z-t_3)^n}{n!} \frac{\partial^{m+n+2} f(x, t_2, t_3)}{\partial t_2^{m+1} \partial t_3^{n+1}} dt_2 dt_3 = \frac{(x-a)^{l+1}}{(l+1)!} \frac{\partial^{l+1} f(\xi, y, z)}{\partial \xi^{l+1}} - \\
 & - \frac{(x-a)^{l+1}}{(l+1)!} \int_b^y \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{\partial^{l+m+2} f(\xi, t_2, z)}{\partial \xi^{l+1} \partial t_2^{m+1}} dt_2 - \frac{(x-a)^{l+1}}{(l+1)!} \int_c^z \frac{(z-t_3)^n}{n!} \frac{\partial^{l+n+2} f(\xi, y, t_3)}{\partial \xi^{l+1} \partial t_3^{n+1}} dt_3 + \\
 & + \frac{(x-a)^{l+1}}{(l+1)!} \int_b^y \int_c^z \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{(z-t_3)^n}{n!} \frac{\partial^{l+m+n+2} f(\xi, t_2, t_3)}{\partial \xi^{l+1} \partial t_2^{m+1} \partial t_3^{n+1}} dt_2 dt_3 + \\
 & + \int_b^y \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{\partial^{m+1} f(x, t_2, z)}{\partial t_2^{m+1}} dt_2 + \int_c^z \frac{(z-t_3)^n}{n!} \frac{\partial^{n+1} f(x, y, t_3)}{\partial t_3^{n+1}} dt_3 - \\
 & - \int_b^y \int_c^z \frac{(y-t_2)^m}{m!} \frac{(z-t_3)^n}{n!} \frac{\partial^{m+n+2} f(x, t_2, t_3)}{\partial t_2^{m+1} \partial t_3^{n+1}} dt_2 dt_3,
 \end{aligned} \tag{17}$$

unde $\xi \in (a, x)$.

Dacă ținem seama că $(y - t_2)^m$ și $(z - t_3)^n$ au semn constant în intervalul (b, y) , respectiv (c, z) vom putea să aplicăm, încă de două ori, prima formulă mediei calcului integral și în acest mod se ajunge la următoarea formă a restului formulei de tip Taylor (11)

$$\begin{aligned}
 R(x, y, z) = & \frac{(x-a)^{l-1}}{(l+1)!} \frac{\partial^{l+1} f(\xi, y, z)}{\partial \xi^{l+1}} + \frac{(y-b)^{m-1}}{(m+1)!} \frac{f(x, \eta, z)}{\partial \eta^{m-1}} + \frac{(z-c)^{n-1}}{(n+1)!} \frac{\partial^{n+1} f(x, y, \zeta)}{\partial \zeta^{n+1}} \\
 & \frac{(x-a)^{l+1} (y-b)^{m+1}}{(l+1)!(m+1)!} \frac{\partial^{l+m+2} f(\xi, \eta, z)}{\partial \xi^{l+1} \partial \eta^{m+1}} + \frac{(y-b)^{m+1} (z-c)^{n+1}}{(m+1)!(n+1)!} \frac{\partial^{m+n+2} f(x, \eta, \zeta)}{\partial \eta^{m+1} \partial \zeta^{n+1}} \\
 & \frac{(x-a)^{l+1} (z-c)^{n+1}}{(l+1)!(n+1)!} \frac{\partial^{l+n+2} f(\xi, y, \zeta)}{\partial \xi^{l+1} \partial \zeta^{n+1}} + \frac{(x-a)^{l+1} (y-b)^{m+1} (z-c)^{n+1}}{(l+1)!(m+1)!(n+1)!} \frac{\partial^{l+m+n+2} f(\xi, \eta, \zeta)}{\partial \xi^{l+1} \partial \eta^{m+1} \partial \zeta^{n+1}}
 \end{aligned} \tag{18}$$

unde $\xi \in (a, x)$, $\eta \in (b, y)$ și $\zeta \in (c, z)$ sînt trei numere necunoscute.

Dacă formulele de medie erau aplicate direct la termenii restului (16), atunci în rezultat intrau mai mult de trei numere necunoscute. Ultima formulă generalizează rezultatele obținute în [1], pentru funcțiile de două variabile, la funcțiile de trei variabile.

Rezultatele de mai sus se pot extinde la funcțiile de mai multe variabile.

Într-o lucrare viitoare ne vom ocupa de câteva aplicații ale rezultatelor din această lucrare.

BIBLIOGRAFIE

1. Stancu, D. D., *Expresia integrală a restului într-o formulă de tip Taylor pentru funcțiile de două variabile*, Stud. și cerc. de mat. (Cluj), XI, 1, 177-183, (1960).
2. Stancu, D. D., *Considerații asupra interpolării polinoamiale a funcțiilor de mai multe variabile*, Bul. Univ. Babeș-Bolyai, Cluj, I, 1-2, 43-89 (1957).
3. Stancu, D. D., *Asupra integrării numerice a funcțiilor de două variabile*, Stud. și Cercet. Șt. Matematică, Acad. R.P.R., Filiala Iași, 9, 1, 5-21 (1958).

SUR UNE FORMULE DU TYPE TAYLOR POUR LES FONCTIONS DE TROIS VARIABLES.

Résumé

Dans le présent travail l'auteur détermine l'expression intégrale (16) pour le reste de la formule du type Taylor (11). On obtient ainsi la formule (18) pour le reste.